

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**Інтернаціоналізація вищої освіти України
в умовах полікультурного світового простору:
стан, проблеми, перспективи**

МАТЕРІАЛИ ПІ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

(Маріуполь, 18-19 квітня 2018 року)

**МАРІУПОЛЬ
МДУ
2018**

УДК 378.014.53(477)

ББК 74.48.я43

I-73

Відповідальні редактори: д.ф-м.н., проф. **М. Стріха**; чл.-кор. НАПН України, д.пед.н., проф. **О. Топузов**; **І. Стокоз**; чл.-кор. НАПН України, д.політ.н., проф. **К. Балабанов**

Члени редколегії: проф. **Х. Бакірдіз**; акад. НАН України, чл.-кор. НАПН України, д.соціол.н., проф. **В. Бакіров**; д.філол.н., проф. **О. Бондарева**; д.е.н., проф. **О. Булатова**; проф. **К. Іллюмінаті Поркарі**; проф. **В. Карайоргіс**; д.політ.н., проф. **С. Корнеа**; **О. Кочурін**; д.філос.н., с.н.с. **С. Курбатов**; акад. НАПН України, д.е.н., проф. **А. Мазаракі**; **Н. Оксенчук**; д.політ.н., проф. **І. Оніщенко**; д.філол.н., проф. **О. Павленко**; чл.-кор. НАПН України, д.філос.н., проф. **П. Саух**; к.ю.н. **М. Семенишин**; к.політ.н., проф. **М. Трофименко**; д.соціол.н., проф. **С. Щудло**.

Рекомендовано до друку Вченою радою
Маріупольського державного університету
(протокол № 9 від 28.03.2018)

УДК 378.014.53(477)

ББК 74.48.я43

I-73

Інтернаціоналізація вищої освіти України в умовах полікультурного світового простору: стан, проблеми, перспективи : матер. II міжнар. наук.-практ. конф., м. Маріуполь, 18-19 квітня 2018 р. – Маріуполь : МДУ, 2018. – 646 с.

Збірник містить тези доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Інтернаціоналізація вищої освіти України в умовах полікультурного світового простору: стан, проблеми, перспективи», які різнобічно висвітлюють питання інтернаціоналізації вищої освіти; розглядаються фактори, що впливають на створення нових можливостей і підвищення доступності вищої освіти та забезпечення її якості; окремо приділено увагу проблемам нормативно-правового забезпечення розвитку міжнародного співробітництва в сфері вищої освіти України, академічній мобільності, розвитку лідерського потенціалу університетів і конкурентоспроможності сучасних вишів в умовах глобалізації; розглядаються проблеми підготовки вчителя Нової української школи. Видання адресоване науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти.

– метою навчання яких є підготовка юристів у сфері корпоративного права. Державні ВНЗ України мають готувати юристів для державної сфери за відповідними напрямками: державні університети спрямовані на підготовку – суддів, відомчі державні заклади вищої освіти – юристів для прокуратури, МВС, СБУ; недержавні ВНЗ – юристів у сфері корпоративного права, юрисконсультів. Цільова спрямованість навчання майбутніх юристів для діяльності у відповідних органах чи на підприємствах сприяє викладанню предметних курсів залежно від мети навчання, спрямованої на спеціалізацію юристів та як наслідок – їхню якісну підготовку для вирішення майбутніх практичних завдань вже під час навчання у ВНЗ.

Список використаної літератури

1. Derra Maria. Получение юридического образования в Германии. *Сборник статей о праве Германии*. 2015. Вып. 1. URL: www.drjv.org (дата обращения: 25.03.2018).

I. Michurin

FEATURES OF TRAINING OF LAWYERS IN GERMANY

The thesis examines the peculiarities of lawyers' training in Germany. Conclusion is made on the necessity of borrowing experience in Germany in Ukraine. This applies to specialization in the training of lawyers.

Keywords: lawyer training, legal education

УДК 37.014.25:34(477)

Петрова І. О.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА АКАДЕМІЧНУ МОБІЛЬНІСТЬ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

У публікації проаналізовані нормативно-правові акти, які встановлюють поняття «академічна мобільність», її форми та види, а також порядок організації програм академічної мобільності для вітчизняних учасників освітнього процесу на території України чи поза її межами та іноземних учасників освітнього процесу на території України. Зокрема, розглянуто особливості реалізації права на академічну мобільність вітчизняних та іноземних учасників освітнього процесу.

Ключові слова: академічна мобільність, нормативно-правові акти, освітній процес, порядок реалізації права на академічну мобільність.

В Україні питання академічної мобільності набуває своєї більшої актуальності у зв'язку з розпочатим процесом євроінтеграції держави. Надання учасникам освітнього процесу можливості здійснювати навчання, стажування, викладацьку та наукову діяльність в іншому закладі вищої освіти / науковій установі на території України чи поза її межами забезпечує якісну підготовку конкурентоспроможних фахівців, розроблення новітніх методик навчання, освітніх програм, адаптованих згідно з міжнародними стандартами тощо. Академічна мобільність є викликом часу. Погоджуємося з колегами, що присутність у вищому навчальному закладі студентів і вчених із різних країн свідчить про високий рівень і престиж вищої школи цієї країни на світовому ринку освітніх послуг, розширює культурні горизонти як студентів, так і викладацького складу, а також, що навчання та дослідницька робота за кордоном збагачують індивідуальний досвід людини, дозволяють розширити мережу контактів і спілкування, поглибити знання іноземних мов [1, с. 116]. Проте слід звернути увагу на те, щоб за стрімкою і наполегливою інтернаціоналізацією вищої освіти не було втрачено розуміння значення рідної мови, української культури, традицій української вищої школи, національної гідності. Саме тому процес реалізації права на академічну мобільність вітчизняних та іноземних учасників освітнього процесу в Україні повинен регламентуватись нормативно-правовими актами як загальнодержавного рівня, так і локального, на рівні закладів вищої освіти України.

Правове встановлення поняття «академічна мобільність» відбулось із прийняттям Закону України «Про вищу освіту» у 2014 році. Попередня редакція закону від 2002 року не містила такого поняття. Академічна мобільність у чинній редакції Закону України «Про вищу освіту» визначається як можливість учасників освітнього процесу навчатися, викладати, стажуватися чи проводити наукову діяльність в іншому закладі вищої освіти / науковій установі на території України чи поза її межами. У законі вказано про необхідність розроблення та прийняття положення про порядок реалізації права на академічну мобільність. Саме цим нормативно-правовим актом повинні бути врегульовані питання прав науково-педагогічних, наукових, педагогічних працівників та здобувачів вищої освіти на академічну мобільність, а також зобов'язань здобувача вищої освіти у випадку невиконання програми навчання. Законом визначена необхідність узгодження Національної рамки кваліфікацій з рамкою кваліфікацій Європейського простору вищої освіти для забезпечення академічної та професійної мобільності та навчання протягом життя та співпраці з Європейською мережею національних центрів інформації про академічну мобільність та визнання [2].

На виконання пункту 23 частини першої статті 13 Закону України «Про вищу освіту» у 2015 році набуло чинності «Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність». Цим нормативно-правовим актом зазначено, що цілі, завдання та загальні правила забезпечення і реалізації права на академічну мобільність повинні відповідати основним принципам Спільної декларації міністрів освіти Європи «Європейський простір у сфері вищої освіти», прийнятої у

м. Болонья 19 червня 1999 р. (Болонська декларація) [3]. Положенням встановлені види академічної мобільності: за місцем реалізації права на академічну мобільність – внутрішня та міжнародна; з метою здобуття ступеня вищої освіти – ступенева мобільність, а з метою здобуття кредитів Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи та/або відповідних компетентностей, результатів навчання (без здобуття кредитів Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи) – кредитна мобільність.

Форми академічної мобільності визначаються залежно від цілі здобуття учасником освітнього процесу ступеню вищої освіти:

– для перших чотирьох ступенів (молодший бакалавр, бакалавр, магістр та доктор філософії) характерно навчання за програмами академічної мобільності, мовне стажування, наукове стажування;

– для п'ятого ступеня (доктор наук), а також для науково-педагогічних, наукових і педагогічних працівників формами академічної мобільності є участь у спільних проектах, викладання, наукове дослідження, наукове стажування, підвищення кваліфікації.

Згідно з «Положенням про порядок реалізації права на академічну мобільність» реалізація права на академічну мобільність складається з:

– здійснення відбору учасників освітнього процесу для участі в програмах академічної мобільності;

– регламентації переліку вимог та документів, необхідних для підтвердження участі в програмі академічної мобільності, процедури і строку їх подання;

– визначення етапів, фінансових умов, видів та форм академічної мобільності, тривалості і змісту навчання та стажування у закладах вищої освіти / наукових установах – партнерах;

– визначення умов визнання результатів навчання, стажування або проведення наукових досліджень та звітування науково-педагогічних, наукових та педагогічних працівників [3].

В Законі України «Про освіту» від 05 вересня 2017 року право учасників освітнього процесу на академічну мобільність розглядається в контексті державної політики, спрямованої на створення умов для реалізації міжнародної академічної мобільності, зокрема розроблення спільних освітніх і наукових програм з іноземними закладами освіти, науковими установами, організаціями, залучення іноземців до навчання та викладання в закладах освіти України; участь у програмах двостороннього та багатостороннього міжнародного обміну здобувачів освіти, педагогічних, науково-педагогічних і наукових працівників [4].

Нормативно-правову базу реалізації права на академічну мобільність також складають Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» від 22 вересня 2011 року № 3773-VI; постанова Кабінету Міністрів України «Питання навчання студентів та аспірантів, стажування наукових і науково-педагогічних працівників у провідних вищих навчальних закладах та наукових установах за кордоном» від 13 квітня 2011 р. № 411; наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України «Про затвердження Примірною угоди про направлення на навчання студентів, стажування аспірантів та наукових і науково-педагогічних працівників у провідних вищих навчальних закладах та наукових установах за кордоном вищими навчальними закладами III-IV рівнів акредитації» від 27 вересня 2011 р. № 1121. До того ж на сьогодні вишами України розробляються та приймаються положення про порядок реалізації права на академічну мобільність конкретного закладу вищої освіти та інші організаційно-правові документи з цього питання. Проте подальше формування цієї бази з урахуванням законодавчих положень ЄС та норм міжнародного права залишається актуальним.

Список використаної літератури :

1. Інтернаціоналізація вищої освіти в умовах сьогоденної України / В. К. Ліхачов та ін. *Світ медицини та біології*. 2013. № 2. С. 116–117.

2. Про вищу освіту: Закон України від 01 липня 2014 року № 1556-VII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/page?text=%E0%EA%E0> (дата звернення: 25.03.2018).

3. Про затвердження Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність: Постанова Кабінету Міністрів України від 12.08.2015 р. № 579. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/579-2015-%D0%BF> (дата звернення: 25.03.2018).

4. Про освіту: Закон України від 05 вересня 2017 року № 2145-VIII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page?text=%E0%EA%E0> (дата звернення: 25.03.2018).

I. Petrova

NORMATIVE-LEGAL REGULATION OF THE RIGHT OF REALIZATION TO ACADEMIC MOBILITY IN MODERN UKRAINE

The publication analyzes the legal acts that establish the concept of «academic mobility», its forms and types, as well as the procedure for organizing academic mobility programs for domestic participants in the educational process on the territory of Ukraine or abroad and foreign participants in the educational process on the territory of Ukraine. In particular, the peculiarities of realization of the right to academic mobility of domestic and foreign participants in the educational process are considered.

Keywords: academic mobility, normative legal acts, educational process, the procedure for realizing the right to academic mobility.

УДК 342.5+378.0(477)(094)

Пижик А. М., Слюсаренко Ю. А.

ДЕРЖАВНІ ГАРАНТІЇ НАВЧАННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

У тезах розглядається нормативно-правове забезпечення навчання представників національних меншин у закладах вищої освіти України. Висвітлюються історичні витоки етнонаціональної політики в Україні, відображення політичних та культурницьких інтересів національних меншин у конституційних документах та проектах доби Української революції 1917-1921 рр., здійснення більшовицької політики коренізації, закріплення статусу національних меншин у нормативних документах сучасної української держави. Розкриваються конституційні та законодавчі основи для реалізації права на навчання у закладах вищої освіти представників національних меншин.

Ключові слова: українська держава, національні меншини, вища освіта, Конституція.

Україна переживає складний період реформування всієї системи освіти. Реорганізації та трансформації торкаються всіх складників починаючи з дошкільної і завершуючи вищою освітою. Одним із напрямків освітньої реформи проголошено інтеграцію у міжнародний освітній та науковий простір. Врахування міжнародного досвіду і збереження водночас вітчизняних традицій та національних інтересів зумовлюють неоднозначне сприйняття реформи як в середині країни, так і за кордоном.

Різко негативну реакцію сусідніх з Україною держав Румунії, Угорщини викликали статті нового закону про освіту, в яких йдеться про гарантування права національних меншин України на навчання рідною мовою поряд з українською мовою в комунальних закладах дошкільної і початкової освіти. У цій нормі вбачалася небезпека обмеження права навчання рідною мовою для національних меншин у школах і закладах вищої освіти. Дещо стриманіша критика прозвучала від Польщі, Греції та Болгарії. Загострення відносин через закон про освіту вилилися у кілька демаршів. Так, президент Румунії Клаус Йоганніс скасував власний візит до Києва. Міністр закордонних справ Угорщини Петер Сіярто заявив, що уряд Угорщини вирішив блокувати всі подальші рішення Європейського Союзу, спрямовані на зближення ЄС з Україною. 12 жовтня 2017 р. Парламентська асамблея Ради Європи прийняла рішення з рекомендаціями Україні за підсумками термінових дебатів щодо Закону України «Про освіту». Міжнародний резонанс прийняття в Україні нового Закону про освіту зумовлює необхідність проаналізувати ризики, які можуть виникнути у зв'язку з його впровадженням у вищій школі.

В Україні традиційно з особливою увагою і толерантністю ставилися до забезпечення інтересів національних меншин. Ще під час Української революції 1917-1921 рр. у нормативних документах забезпечувався і гарантувався статус національних меншин в державі. Так, Українська Центральна Рада ухвалила 22(09) січня 1918 р. закон про національно-персональну автономію, основні норми якого увійшли до схваленого Малою Радою Статуту про державний устрій, права і вольності УНР (29 квітня 1918 р.). Національні меншини отримували в незалежній УНР право на створення власних Національних Союзів із своїми Установчими зборами, представницькими і виконавчими органами. Основним напрямком діяльності таких союзів визначалася сфера культури. Фінансувалася діяльність союзів державою і власними надходженнями через встановлене для їх членів оподаткування [1, с. 115-124].

У конституційних проектах революційної доби також знайшли закріплення політичні та культурні інтереси національних меншин. Рівність всіх громадян незалежно від національності, право вільно користуватися рідною мовою, розвивати власну культуру містилася практично в усіх проектах. В окремих проектах основного закону національні меншини мали отримати гарантоване право на участь у формуванні політичної системи та діяльності вищих органів влади. Так, у проекті Конституції ЗУНР С.Дністрянського (1920 р.) у §41 зазначалося, що народам, які постійно проживають у Західній Україні, належить право на національне управління відповідно до права на самовизначення українського народу. Водночас кожний народ, що «постійно проживає в державі, є самостійний суб'єкт права і має самостійні національні права в школі, установах та в суспільному житті». Згідно з §127 усі народи, які постійно проживають в державі мали брати пропорційну участь як у створенні та організації волевиявлення народу, так і в його здійсненні. До Установчих зборів обиралися представники від українців і ще п'яти національних меншин (поляки, німці, євреї, румуни, угорці). При створенні багатьох органів влади (Загальнонародна рада, Державна рада, Прибічна рада при Президентові ЗУНР та ін.) автор проекту пропонував дотримуватись нормативних співвідношень: 4 українці, 1 поляк, 1 представник іншої національності [2, с. 161-185]. В іншому конституційному проекті «Устрій Галицької Республіки» (1921 р.) українці, поляки та євреї мали творити три державні народності, які користувалися рівними правами в політичній сфері. Інші народності отримували статус національних меншин і конституційні гарантії забезпечення своїх